

Δελτίον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας

Τόμ. 26 (2005)

Δελτίον ΧΑΕ 26 (2005), Περίοδος Δ'. Στη μνήμη του Γεωργίου Γαλάβαρη (1926-2003)

Εργογραφία Γεωργίου Γαλάβαρη

Δημήτριος Δ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ

doi: [10.12681/dchae.462](https://doi.org/10.12681/dchae.462)

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ Δ. Δ. (2011). Εργογραφία Γεωργίου Γαλάβαρη. *Δελτίον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας*, 26, 14–21. <https://doi.org/10.12681/dchae.462>

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Εργογραφία Γεωργίου Γαλάβαρη

Δημήτριος ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ

Τόμος ΚΣΤ' (2005)

ΑΘΗΝΑ 2005

ΕΡΓΟΓΡΑΦΙΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΓΑΛΑΒΑΡΗ*

Σάν λίγες νότες τοῦ Μότσαρτ
ἀνάμεσα σέ «κύμβαλα ἀλαλάζοντα»
(π. Ἀλέξ. Σμέμαν, *Ἡμερολόγιο*, Ἀθήνα 2002, 153)

Αὐτοτελῆ δημοσιεύματα

1. *The Illustrations of the Liturgical Homilies of Gregory Nazianzenus* (Studies in Manuscript Illumination, 6), Princeton University Press, Princeton, N.J. 1969, σ. 270, πίν. 112.
2. *Bread and the Liturgy*, The University of Wisconsin Press, Madison/Milw. - Λονδίνο 1970, σ. 220, εἰκ. 86.
3. *Icons from the Elvehjem Center*, The University of Wisconsin, Madison 1973, σ. 127, εἰκ. 23.
4. *The Illustrations of the Prefaces in Byzantine Gospels*, Βιέννη (Österreichische Akademie der Wissenschaften. BV, XI) 1979, σ. 170, εἰκ. 102.
5. (Ἀπό κοινοῦ μέ R. Hamann-McLean), *Brotstempel*, Mainz 1979 (*Heft des Kunstgeschichtlichen Instituts der Universität Mainz*, 3), κεφάλαιο: «A Eucharistic Bread Stamp in Mainz», σ. 9-26.
6. *The Icon in the Life of the Church. Doctrine - Liturgy - Devotion*, Institute of Religious Iconography, The University of Groningen, Leiden (: Brill) 1981, σ. XV+42, πίν. 48.
7. (Ἀπό κοινοῦ μέ K. Weitzmann), *The Monastery of Saint Catherine at Mount Sinai. The Illuminated Greek Manuscripts. Volume One: From the Ninth to the Twelfth Century*, Princeton, N.J. 1990 (σέ folio), σ. XXVII+203, πίν. 198, εἰκ. 716.
8. *Τό βυζαντινὸ εἰκονογραφημένο χειρόγραφο, προσφορά τοῦ καλλιτέχνη στό Θεό*, Ἀθήνα (Ἰδρυμα Γουλανδρῆ-Χόρν) 1994, σ. 29, πίν. 6.
9. *Ἑλληνική τέχνη. Ζωγραφική βυζαντινῶν χειρογράφων*, Ἀθήνα (Ἐκδοτική Ἀθηνῶν) 1995, σ. 275, εἰκ. 248.
10. *Γεώργιος Γαλάβαρης* [Ἐργοβιογραφία], Ἀθήνα 1999, σ. 31.
11. *Τερά Μονή Ἰβήρων. Εἰκονογραφημένα χειρόγραφα*, Ἅγιον Ὄρος 2000, σ. 130, εἰκ. 91.

Ἄρθρα, κεφάλαια σέ συλλογικά ἔργα, ἀνακοινώσεις, λήμματα

12. The Symbolism of the Imperial Costume as displayed on Coins, *Museum Notes, The American Numismatic Society* 8 (1958), 99-117.
13. The Mother of God of the Kanikleion, *GRBS* 2 (1959), 179-182.
14. Seals of the Byzantine Empire, *Archaeology* 12 (1959), 264-270.
15. The Mother of God, Stabbed with a Knife, *DOP* 13 (1959), 229-233.
16. The Representation of the Virgin and Child on a Thokos on the Seals of Constantinopolitan Patriarchs, *ΔΧΑΕ Β'* (1960-1961), 153-181.

---

* Ἀκολουθήθηκε ἡ κατάταξη πού προέκρινε ὁ βιβλιογραφούμενος (βλ. ἀριθ. 10 - Σ.τ.Ε.).

17. The Date of the Apse Mosaic of the Church of Hagia Sophia in Constantinople, *Résumés des Communications du XIIIe CIEB, Ochride 1961*, 34-35. [Ποβλ. ἀριθ. 21].
18. "Byzantine Art", *Encyclopedia of American Educators*, 1962, a.l.
19. "Cathedral", *Encyclopedia of American Educators*, 1963, a.l.
20. A Question of Mariolatry in Byzantium, *The New Review* IV, 4 (Toronto 1964), 1-15.
21. Observations on the Date of the Apse Mosaic of the Church of Hagia Sophia in Constantinople, *XIIIe CIEB, (Ochride 1961), Actes*, Belgrade 1964, 107-110. [Ποβλ. ἀριθ. 17].
22. Two Miracles and one Conversion to the Christian Faith, *The New Review* V, 4 (Toronto 1965), 30-45.
23. 'Brotstempel', *RbK* I, 1965, στ. 747-751.
24. The XIIIth International Congress of Byzantinists at Oxford, *The New Review* VI, 4 (Toronto 1966), 53-57.
- 25-28. Λήμματα 'D. V. Ainalov', 'N. P. Kondakov', 'A. Riegl', 'Church Doors', *New Catholic Encyclopaedia*, Νέα Ύορκη 1967, a.l.
- 29-30. Δύο λήμματα στὸν *Catalogue of Man and His World. International Fine Arts Exhibition*, Montreal 1967, 368-370.
31. The Stars of the Virgin. An Ekphrasis of an Icon of the Mother of God, *EChR* 1 (1967-1968), 364-369.
32. Christ the King, a Miniature in a Byzantine Gospel and its Significance, *JÖB (Festschrift für O. Demus)* 21 (1972), 120-124.
33. Manuscripts and the Liturgy, εἰς G. Vikan (ἐκδ.), *Illuminated Greek Manuscripts from American Collections (An Exhibition in Honor of K. Weitzmann)*, Princeton, N.J. 1973, 20-25 καὶ λήμματα ἀριθ. 19, 31, 48, 49.
34. 'Homilienillustration', *RbK* III, 1975, στ. 252-264.
35. 'Jahreszeiten, Monate, Kalender', *RbK* III, 1975, στ. 510-519.
36. An Icon with Saints in the National Gallery of Canada, *The Bulletin of the National Gallery of Canada* 26 (1975), 24-40. [Ποβλ. ἀριθ. 39].
37. Ikonenmalerei und die Verpflichtung des Künstlers, εἰς A.W. Russak, *Fenster zur Ewigkeit. Ikonen und Entwürfe, Ausstellungskatalog*, Frankfurt am Main 1975, 3-7.
38. Essay on Teaching, εἰς E. Sheffield (ἐκδ.), *No One Way*, Queen's University Press 1974, 1-8.
39. Christ with Saints Alexandra and Agatha. A Russian Icon in National Gallery, *The National Gallery of Canada. Ottawa Bulletin* 26 (1975), 24-38. [Ταυτόσημο μετὸ ἀριθ. 36, μετὸ προσθήκη περιλήψης].
40. The Mystic Language of the Icons, εἰς S. Trahanatzis, *Byzantine Art: Icons and Drawings*, Wisconsin 1977.
41. Mary's Descent into Hell: A Note on the Psalter Oxford, Christ Church Arch. W. Gr. 61, *Byzantine Studies/Études Byzantines* 4 (1977), 189-194.
42. Some Aspects of Symbolic Use of Lights in the Eastern Church. Candles, Lamps and Ostrich Eggs, *BMGS (Essays presented to Sir Steven Runciman)* 4 (1978), 69-78.
43. A Bread Stamp from Sinai and its Relatives, *JÖB* 27 (1978), 329-342.
44. The Portraits of St. Athanasios of Athos, *Byzantine Studies/Études Byzantines (Essays presented to Ivan Dujčev)* 5 (1978), 96-124.
45. Πρωτοβυζαντινὴ τέχνη, εἰς Ἐκδοτικὴ Ἀθηνῶν (ἐκδ.), *IEE Z*, Ἀθήνα 1978, 354-397.
46. Majestas Mariae in Late Greek and Russian Icons, *Icons and East Christian Works of Art*, κατάλογος ἐκδόσεως, Amsterdam 1980, 7-18, καὶ δύο λήμματα.
47. An Icon with the Epinikios Hymn in the Benaki Museum, *ΔΧΑΕ (Μνήμη Ἀ. Ξυγγόπουλου)* I (1980-1981), 85-94.
48. Ὁ Φραγκίσκος στὴν τέχνη, *Ἀνοιχτοὶ Ὅριζόντες*, Ἀπρίλιος (Ἀθήνα) 1983, 31-41.
49. Sinaitic Manuscripts in the Time of the Arabs, *ΔΧΑΕ* IB' (1984), 117-144.
50. Observations on the Iconography of a Faras 'Majestas' and its Relatives, εἰς M. Krause (ἐκδ.), *Nubische Studien*, Mainz 1986, 237-242.
51. Ἡ εἰκόνα σημάδι τῆς γέννησης τοῦ Θεοῦ στίς «Προσευχές» τοῦ Ρίλκε, *Ἐποπτεία*, τχ. 108 (Ἀθήνα 1986), 3-14. [Ποβλ. τὸ ἐπόμενο λήμμα].
- 52α-β. The Icon, God's Birthmark in Rainer Maria Rilke's 'Prayers', εἰς European Center of Delphi (ἐκδ.), *Byzantium and Europe. First International Byzantine Conference (Delphi, 20-24 July 1985)*, Ἀθήνα 1987, 255-288. Ἀνατύπωση: McGill Faculty, *Distinguished Lecture*, Montreal 1987. [Ποβλ. τὸ προηγούμενο λήμμα].

53. The Iconography of the Icon, εἰς M. Acheimastou-Potamianou (ἐπιμ.), *Holy Image, Holy Space. Icons and Frescoes from Greece*, κατάλογος ἐκθέσεως, The Walters Art Gallery, Baltimore, Maryland, Byzantine Museum Athens, Ἀθήνα 1988, 41-44.
54. A Constantinopolitan Lectionary in the Great Lavra on Mt. Athos 'embellished' by the Wallachian Voevods, *Festschrift für Klaus Wessel*, Μόναχο (Münchener Arbeiten zur Kunstgeschichte und Archäologie, 2) 1988, 117-123, 414-415.
55. Alexander the Great, Conqueror and Captive of Death: His Various Images in Byzantine Art, *Revue de l'art canadienne/Canadian Art Review* 16/1 (1989), 12-18.
56. Ἡ ζωγραφικὴ τῶν χειρογράφων στὸν δέκατο αἰῶνα, Εὐρωπαϊκὸ Πολιτιστικὸ Κέντρο Δελφῶν (ἐκδ.), *Κωνσταντῖνος Ζ' ὁ Πορφυρογέννητος καὶ ἡ ἐποχὴ του. Β' Διεθνῆς Βυζαντινολογικὴ Συνάντηση (Δελφοί, 22-26 Ἰουλίου 1987)*, Ἀθήνα 1989, 337-375.
57. Patmos in Renaissance and Post-Renaissance European Painting, *Acts of the International Symposium on the Monastery of St. John the Theologian, 900 Years of Historical Testimony (1088-1988)*, Ἀθήνα 1989, 253-264.
58. Πρώιμες εἰκόνες στὸ Σινᾶ ἀπὸ τὸν 6ο ὡς τὸν 11ο αἰῶνα: ἐπίσης Εἰκονογραφημένα χειρόγραφα, Ἐκδοτικὴ Ἀθηνῶν (ἐκδ.), *Σινᾶ. Οἱ θησαυροὶ τῆς Μονῆς*, Ἀθήνα 1990, 91-101 καὶ 311-345 ἀντίστοιχα.
59. "Kreuz. II., nachikonoklastisch", *RbK V*, 1991, στ. 219-284.
60. East and West in an Illustrated Manuscript at Sinai, *Εὐφρόσυνον. Ἀφιέρωμα στὸ Μανόλη Χατζηδάκη*, 1, Ἀθήνα 1991, 180-192.
61. Discovering the McGill Treasures, *McGill a Celebration*, Montreal and Kingston, Λονδίνο 1991, 143-165.
62. Ὁ ρόλος τοῦ ἱστορημένου βυζαντινοῦ χειρογράφου στὴ Θεία Λειτουργία, *ΠΑΑ* 67 (1992), 788-796.
63. Ἱερά Μονὴ Ἁγίας Αἰκατερίνης Σινᾶ (ἐκδ.), *Ἡμερολόγιον ἔτους 1993: Εἰκονογραφημένος κώδικας 339* (ἐλληνικὸ καὶ ἀγγλικὸ κείμενο).
64. Two Icons of St. Theodosia at Sinai, *ΔΧΑΕ (Μνήμη Ντ. Μουρίκη) ΙΖ'* (1993-1994), 313-316.
65. The Cross in the Book of Ceremonies by Constantine Porphyrogenitus, *Θυμίαμα στὴ μνήμη τῆς Λασκαρίνας Μπούρα*, Ἀθήνα (Μουσεῖο Μπενάκη) 1994, 95-99.
66. Meeting Kurt Weitzmann, K. Weitzmann, *From Europe to America. Sailing with Byzantium*, Μόναχο 1994, 9-23.
67. A Constantinopolitan Scribe in the Court of Pope Martin IV, *JÖB (Ἀνδριάς Herbert Hunger zum 80. Geburtstag)* 44 (1994), 99-103.
68. Constantinople - Moscow - Munich. Byzantium and Twentieth Century European Painting, The Greek Canadian Association of Constantinople (ἐκδ.), *Constantinople and Its Legacy, Annual Lecture*, Toronto 1994, 13.
69. Βιβλιογραφικὲς ἐνασχολήσεις τοῦ ἐπισκόπου τοῦ Σινᾶ Ἀρσενίου τὸν 13ο αἰῶνα, *Σύμμεικτα (Μνήμη Δ. Α. Ζακυνθνοῦ)* 9/1 (1994), 133-139.
- 70α-β. El Greco's Image of St. Francis of Assisi, *El Greco of Crete. Proceedings of the International Symposium (Iraklion, Crete, 1-5 September 1990)*, Ἡράκλειο 1995, 383-396. Ἀνατύπωση μεταθανάτια: Μ. Ἀσπρᾶ-Βαρδαβάκη (γεν. ἐπιμ.), *Λαμπηδών. Ἀφιέρωμα στὴ μνήμη τῆς Ντούλας Μουρίκη*, 1, Ἀθήνα (Πανεπιστημιακὲς ἐκδόσεις Ε.Μ.Π.) 2003, 225-238.
71. The Countenance of St. Francis of Assisi in Early Italian Painting, *Da una riva e dall'altra. Studi in onore di Antonio D'Andrea*, Firenze (Cadmò) 1995, 69-83.
72. Aspects of Book Illumination on Mt. Athos, Ἐταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν (ἐκδ.), *Διεθνὲς Συμπόσιο. Βυζαντινὴ Μακεδονία 324-1430 μ.Χ. (Θεσσαλονίκη, 29-31 Ὀκτωβρίου 1992)*, Θεσσαλονίκη 1995, 91-103.
73. The Problem of the Illustration of Liturgical Texts and the Initial, *Byzantine East, Latin West. Art Historical Studies, in Honor of Kurt Weitzmann*, Princeton, N.J. 1995, 355-358.
74. Τὰ προβλήματα τῆς εἰκονογράφησης τῶν Περικοπῶν καὶ τὰ πρώιμα Εὐαγγέλια τῆς Μονῆς Μεγίστης Λαύρας, Ἐταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν (ἐκδ.), *Διεθνὲς Συμπόσιο: Τὸ Ἅγιον Ὅρος, χθές - σήμερα - αὔριο* (Θεσσαλονίκη, 29 Ὀκτωβρίου - 1 Νοεμβρίου 1993), Θεσσαλονίκη 1996, 57-70.
75. Ἐκφράσεις τοῦ Μοναχισμοῦ στὸ εἰκονογραφημένο βυζαντινὸ χειρόγραφο, Ἴνστιτούτο Βυζαντινῶν Ἐρευνῶν/Ἐθνικὸ Ἰδρυμα Ἐρευνῶν (ἐκδ.), *Πρακτικὰ Διεθνoῦς Συμποσίου: Τάσεις τοῦ ὀρθοδόξου*

- Μοναχισμοῦ, 9ος-20ός αἰώνας (Θεσσαλονίκη, 28 Σεπτεμβρίου - 20 Ὀκτωβρίου 1994)*, Ἀθήνα 1996, 237-249.
76. *An Unrival Record of the Icon Painter's Art*, Λονδίνο (St. Catherine's Foundation) 1996, 99-111.
77. Ἱερά Μονή Ἁγίας Αἰκατερίνης Σινᾶ (ἐκδ.), *Ἡμερολόγιον ἔτους 1996: Ἐπιστύλιο εἰκονοστασίου* (ἑλληνικό καί ἀγγλικό κείμενο).
78. 'Gregorio Nazianzeno', *Enciclopedia dell'arte medievale* 7, Ρώμη 1996, στ. 88-91.
79. Kurt Weitzmann, Patricia Marks (ἐπιμ.), *Luminaries*, Princeton, N.J. 1997, 358-365.
80. Ἱερά Μονή Ἁγίας Αἰκατερίνης Σινᾶ (ἐκδ.), *Ἡμερολόγιον ἔτους 1997: Πρώμες εἰκόνες* (ἑλληνικό καί ἀγγλικό κείμενο).
81. Ἱερά Μονή Βατοπαιδίου, Ἁγιον Ὄρος (ἐκδ.), *Ἡμερολόγιον 1997: Τό Τυπικό τῆς Τραπεζοῦντος, κώδ. 1199* (ἑλληνικό καί ἀγγλικό κείμενο).
82. Ἡ τέχνη τῶν εἰκονογραφημένων χειρογράφων τοῦ Ἁγίου Ὁρους, *Θησαυροί τοῦ Ἁγίου Ὁρους, κατάλογος ἐκθέσεως*, Θεσσαλονίκη 1997, 194-197· 1997², 223-225.
83. Ἡ τεχνοτροπία ὡς προσέγγιση τοῦ θείου στά βυζαντινά νομίσματα. *Style as an Approach to the Holy in Byzantine Coins*, *Ὁβολός 2* (1997), 105-129.
84. L'arte sacra della Chiesa ortodossa: L'icona, *La Gazzada. Istituto Superiore di Studi Religiosi (Fondazione Ambrosiana Paolo VI) 33/XVII, II* (1997), 25-34.
85. Pilgrimage and Paper Icons. In Search of a Miracle, S. Campbell (ἐκδ.), *The Malcove Collection. A Catalogue*, University of Toronto 1997. [Πρβλ. ἀριθ. 103].
86. Ἱερά Μονή Ἁγίας Αἰκατερίνης Σινᾶ (ἐκδ.), *Ἡμερολόγιον ἔτους 1998: Συναϊτικά εἰκονογραφικά θέματα* (ἑλληνικό καί ἀγγλικό κείμενο).
87. Μανόλης Χατζηδάκης. Τό πάθος γιά τή μουσική τῆς βυζαντινῆς τέχνης, ἐφημ. *Ἡ Καθημερινή, ἀφιέρωμα Ἑπτὰ Ἡμέρες* (Ἀθήνα, Κυριακή 21.4.1998), 28-31.
88. Τό βυζαντινό εἰκονογραφημένο χειρόγραφο τόν 13ον αἰώνα. Προβλήματα καί προτάσεις, Χριστιανική Ἀρχαιολογική Ἑταιρεία (ἐκδ.), *Δέκατο Ὀγδοο Συμπόσιο βυζαντινῆς καί μεταβυζαντινῆς ἀρχαιολογίας καί τέχνης. Πρόγραμμα καί περιλήψεις εἰσηγήσεων καί ἀνακοινώσεων* (Ἀθήνα, 8-10 Μαΐου 1998), Ἀθήνα 1998, 17.
89. A Niello Cross at Sinai, *RHM* 41 (1999), 171-187.
90. Ἡ παλαιστινιακή εἰκονογραφία. Ἀνασκόπηση τῆς ἔρευνας, Χριστιανική Ἀρχαιολογική Ἑταιρεία (ἐκδ.), *Εἰκοστό Συμπόσιο βυζαντινῆς καί μεταβυζαντινῆς ἀρχαιολογίας καί τέχνης. Πρόγραμμα καί περιλήψεις εἰσηγήσεων καί ἀνακοινώσεων* (Ἀθήνα, 12-14 Μαΐου 2000), Ἀθήνα 2000, 15. [Πρβλ. ἀριθ. 109].
91. From Alois Riegl (1858-1905) to the Video of Today. The Work of Art and the Spectator, Ἑλληνικό Ἰνστιτούτο Βυζαντινῶν καί Μεταβυζαντινῶν Σπουδῶν Βενετίας (ἐκδ.), *Μουσειακές ἀντιλήψεις στήν ἀγῆ τοῦ 2000. Ἡμερίδα* (Βενετία, 9.10.1999), Βενετία 2000, 27-46.
92. Τά ἱστορημένα χειρόγραφα στήν τέχνη τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, Ἐκδοτική Ἀθηνῶν (ἐκδ.), *Ὁ θησαυρός τῆς Ὁρθοδοξίας. 2000 χρόνια. Ἱστορία - Μνημεῖα - Τέχνη*, 1, Ἀθήνα 2000, 451-474.
93. Πατριαρχεῖο Ἱεροσολύμων. Ἡ τέχνη τῆς Μονῆς Σινᾶ, Ἐκδοτική Ἀθηνῶν (ἐκδ.), ὁ.π., 205-213.
94. Ἱερά Μονή Ἁγίας Αἰκατερίνης Σινᾶ (ἐκδ.), *Ἡμερολόγιον ἔτους 2000: Ὁρθόδοξη πνευματικότητα* (ἑλληνικό καί ἀγγλικό κείμενο).
95. The Ornamentation of 15th/16th Century Sinaitic Manuscripts, Ἰνστιτούτο Βυζαντινῶν Ἐρευνῶν/Ἐθνικό Ἰδρυμα Ἐρευνῶν (ἐκδ.), *Ἡ ἑλληνική γραφή κατά τοὺς 15ο καί 16ο αἰῶνες*, Ἀθήνα 2000, 443-463.
96. Musical Images in Byzantine Art. An Outline, *Λιθόστρωτον. Studien zur byzantinischen Kunst und Geschichte. Festschrift für Marcell Restle*, Στουτγάρδη 2000, 79-91.
- 97α-β. Τά εἰκονογραφημένα χειρόγραφα, Ἱερά Κοινότης Ἁγίου Ὁρους Ἄθω (ἐκδ.), *Κεμήλια Πρωτάτου*, 1, Ἁγιον Ὄρος 2000, 221-256.
- Τό αὐτό καί ἀγγλικά: *The Illustrated Manuscripts, Holy Community of Athos* (ed.), *The Treasury of the Protaton*, 1, Mount Athos 2001, 220-255.
98. Εἰκονογραφημένα χειρόγραφα, Ἱερά Μονή Ὁσίου Ξενοφῶντος (ἐκδ.), *Ὁδηγός ἐκθέσεως κειμηλίων Ἱεράς Μονῆς Ὁσίου Ξενοφῶντος*, Ἁγιον Ὄρος 2000, 16-18, λήμματα 8-11, 23-25.

- 99α-β.** Production and Circulation of Illuminated Manuscripts at the Holy Mountain Before and After the Fall of Constantinople, *XXe CIEB, Paris 2001, Pré-Actes*, vol. 1: *Séances plenières*, Παρίσι 2001, 138-145.
- Ἀνατύπωση μεταθανάτια στον ὑπό ἐκτύπωση τόμο: *Athos, La Sainte Montagne. Tradition et renouveau dans l'art*, Παρίσι 2005 (ἔκδοση ΕΙΕ/ΙΒΕ, Ἀθωνικά Σύμμεικτα 10).
- 100.** Ἡ εἰκονογραφημένη Κοσμογέννηση τοῦ Γεωργίου Χούμνου στή μονή Σινᾶ. Εἰκονογραφικά καί αἰσθητικά προβλήματα, *ΔΧΑΕ ΚΒ'* (2001), 103-114.
- 101.** Ἐρᾶ Μονή Ἁγίας Αἰκατερίνης Σινᾶ (ἔκδ.), *Ἡμερολόγιον ἔτους 2001: Ὁ Μωϋσῆς στό ὄρος Σινᾶ* (ἑλληνικό καί ἀγγλικό κείμενο).
- 102.** Ἡ τέχνη στήν ἐποχή τοῦ Καρλομάγνου, ἔφημ. *Ἡ Καθημερινή, Ἀφιέρωμα: Ὁ Καρλομάγνος καί ἡ ἰδέα τῆς Εὐρώπης*, Ἀθήνα Κυριακή 21.1.2001, 22-27.
- 103.** Pilgrimages and Paper Icons. In Search of a Miracle, A. Tourta (ἔκδ.), *Orthodox Religious Engravings, 18th-20th Centuries*, κατάλογος ἐκθέσεως (University of Toronto, Art Center), Ἀθήνα 2001, 14-17. [Πρβλ. ἀριθ. 85].
- 104.** On the Crossroads of the Taste in the 17th Century. Sinai, Crete and Russia, *ΜΟΧΟΒΙΑ (Ἀφιέρωμα στά 60 χρόνια τοῦ B. Fonkič)*, 1, Μόσχα 2001, 147-154.
- 105.** The Taste for the Theatrical Aesthetics. The Evidence of Painting. Venice and Crete, *Πρακτικά Συνεδρίου «Ἡ συμβολή τῆς Βενετίας στή διαμόρφωση τῶν αἰσθητικῶν προτιμήσεων τῶν Ἑλλήνων (15ος-17ος αἰ.)» (Βενετία, 2-3 Ἰουνίου 2000)*, Βενετία (Ἑλληνικό Ἰνστιτούτο Βυζαντινῶν καί Μεταβυζαντινῶν Σπουδῶν Βενετίας) 2001, 93-104.
- 106.** Μανόλης Χατζηδάκης· ἐπίσης: Μανόλης Χατζηδάκης ὁ αἰῶνα νέος, *ΔΧΑΕ ΚΒ'* (2001), 9-11, 17-18 ἀντίστοιχα.
- 107α-β.** Die liturgischen Bücher der Orthodoxen und ihre Illumination, Ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ τῆς Ἑλλάδος (ἔκδ.), *Der Glanz des Himmels*, κατάλογος ἐκθέσεως (Frankfurt am Main, September 2001-Januar 2002), Ἀθήνα 2002, 74-82.
- Τό αὐτό καί στήν ἀγγλική ἔκδοση: *The Splendour of Heaven*, Ἀθήνα 2001.
- 108.** Τό Ἅγιον Φῶς: Φῶς καί Ὁραιότης, ἐναρκτήρια εἰσήγηση, *Πρακτικά συνεδρίων εἰς τό πλαίσιον τῶν παραλλήλων ἐκδηλώσεων τῆς Ἐκθέσεως «Θησαυροί τοῦ Ἁγίου Ὁρους»*, Α', Θεσσαλονίκη 2001, 37-46.
- 109.** Manifestations of the Holy in Byzantine and Western Medieval Art, *Atti del Convegno «Cristo nell'arte bizantina e post-bizantina» in occasione del Bimillenario della Nascita di Gesu Cristo (Venezia, 22-23 settembre 2000)*, Βενετία 2002, 95-109.
- 110.** Προσκυνήματα καί «παλαιστινιακή» εἰκονογραφία. Ἀνασκόπηση τῆς ἔρευνας, *ΔΧΑΕ ΚΓ'* (2002), 59-73. [Πρβλ. ἀριθ. 90].
- 111.** Ἡ προσφορά τοῦ Μανόλη Χατζηδάκη στή μεταβυζαντινή ζωγραφική, Ἰνστιτούτο Νεοελληνικῶν Ἐρευνῶν/Ἐθνικό Ἰδρυμα Ἐρευνῶν (ἔκδ.), *Ζητήματα μεταβυζαντινῆς ζωγραφικῆς. Πρακτικά ἐπιστημονικοῦ διημέρου στή μνήμη τοῦ Μανόλη Χατζηδάκη* (Ἀθήνα, 28-29 Μαρτίου 1999), Ἀθήνα 2002, 17-23.
- 112.** Ἰώβ - Ποίημα τοῦ πόνου καί τῆς ἐλπίδας, Γραφίδα (ἔκδ.), *Σιναϊτικός κώδικας 3. Τό βιβλίον τοῦ Ἰώβ. Πανομοιότυπη ἔκδοση*, Ἀθήνα 2002, 15-38.
- 113.** Ὁ Χριστός ὡς Λόγος τοῦ Θεοῦ, Παντοκράτωρ, Ἐμμανουήλ, Παλαιός τῶν Ἡμερῶν, Ἐρᾶ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (ἔκδ.), *Μυστήριον μέγα καί παράδοξον. Κατάλογος ἐκθέσεως εἰκόνων καί ἐκκλησιαστικῶν θησαυρῶν* (Ἀθήνα, 28.5.-31.7.2001), Ἀθήνα 2002, 39-42.
- 114.** Τό εὐαγγέλιο ΚΦ 20 τοῦ Μουσείου Βυζαντινοῦ Πολιτισμοῦ Θεσσαλονίκης, *Μουσεῖο Βυζαντινοῦ Πολιτισμοῦ* 9 (2002), 37-54 (ἀγγλική περίληψη, 55-59).
- 115.** Ἡ καθημερινή ζωή στά χρόνια τοῦ Βυζαντίου. Μιά ἀνεπανάληπτη ἔκθεση στόν Λευκό Πύργο τῆς Θεσσαλονίκης, ἔφημ. *Ἡ Καθημερινή*, Ἀθήνα, Κυριακή 3.3.2002.
- 116.** Ἡ ἁγία Αἰκατερίνη σέ εἰκόνες τῆς Ἱ. Μονῆς Σινᾶ, Ἰδρυμα Ὁρους Σινᾶ (ἔκδ.), *Τό Σινᾶ διά μέσου τῶν αἰώνων. Εἰκοσιπενταετηρικόν ἑόρτιον ἐπί τῇ συμπληρώσει εἴκοσι πέντε ἔτων ἀρχιερατείας τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Σινᾶ καί Ἡγουμένου τῆς Ἱ. Μονῆς Σινᾶ Κυρίου Δαμιανοῦ*, Ἀθήνα 2003.

117. Σπύρος Παπαλουκάς: 'Η νοσταλγία προς τό άπειρο. Ταξίδι στα βάθη τής βυζαντινής τέχνης, 'Αγιορειτική Πινακοθήκη (έκδ.), Σπύρος Παπαλουκάς. *Θητεία στον Άθω*. Άγιον Όρος 2003, 23-30.
118. Χαιρετισμός του Προέδρου τής 'Ελληνικής 'Επιτροπής Βυζαντινών Σπουδών, Άριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης - Φιλοσοφική Σχολή (έκδ.), *Δ' Συνάντηση Βυζαντινολόγων Ελλάδος και Κύπρου. 20-22 Σεπτεμβρίου 2002. Είσηγήσεις, έρευνητικά-μεταπτυχιακά προγράμματα, περιλήψεις ανακοινώσεων*, Θεσσαλονίκη 2003, 26.
119. 'Η εικόνα. 'Η Θεία Τέχνη, 'Ιερά Κοινότης 'Αγίου Όρους Άθω (έκδ.), *Κεμήλια Πρωτάτου*, 2, Άθως 2004, 11-25.

Βιβλιοκρισίες

120. Ainalov D.V., *The Hellenistic Origins of Byzantine Art*, New Brunswick, N.J. 1961: *Canadian Art* 20 (1963), 193.
121. Hearsey J.E.N., *City of Constantine*, Λονδίνο 1963: *Canadian Art* 21 (1964), 178-179.
122. Mathew G., *Byzantine Aesthetics*, Λονδίνο 1963: *Canadian Art* 21 (1964), 248.
123. Ross M., *Catalogue of the Byzantine and Early Medieval Antiquities in the Dumbarton Oaks Collection, vol. 1: Metalwork, Ceramics, Glass, Glyptics, Painting*, Washington, D.C. 1962: *Archaeology* 17 (1964), 218-220.
124. Jónsdóttir S., *An 11th Century Byzantine Last Judgment in Iceland*, Reykjavik 1959: *Erasmus* 16 (1964), 294-295.
125. MacLagan M., *The City of Constantinople*, Νέα Ύόρκη 1968: *The Classical Journal* 65 (1969), 28.
126. Der Nersessian S., *L'illustration des psautiers grecs du Moyen Age II: Londres, Add. 19352*, Παρίσι 1970: *Speculum* 47 (1972), 523-525.
127. Lassus J., *L'illustration du Livre des Rois, Vat. gr. 338*, Παρίσι 1973: *Cahiers de civilisation médiévale* 18 (1975), 163-164.
128. Spatharakis I., *The Portrait in Byzantine Illuminated Manuscripts*, Leiden 1976: *Ελληνικά* 30 (1977-1978), 467-469.
129. Restle M., *Reclams Kunstführer. Istanbul, Bursa, Edirne, Iznik*, Στουτγάρδη 1977: *Revue de l'art canadienne/Canadian Art Review* 6 (1978), 75-76.
130. Weitzmann K., Loerke W., Kitzinger E., Buchthal H., *The Place of Book Illumination in Byzantine Art*, Princeton University Press 1975: *Byzantine Studies/Études Byzantines* 5 (1978), 97-99.
131. Koder J., Hild F., *Tabula Imperii Byzantini, 1: Hellas und Thessalia*, Βιέννη 1976: *Byzantine Studies/Études Byzantines* 6 (1979), 124-125.
132. Buchthal H., Belting H., *Patronage in Thirteenth-Century Constantinople. An Atelier of Late Byzantine Book Illumination and Calligraphy*, Washington, D.C. 1978: *Ελληνικά* 33 (1981), 191-193.
133. Nelson R.S., *The Iconography of Preface and Miniature in the Byzantine Gospel Book*, Νέα Ύόρκη 1980: *BZ* 76 (1983), 83-85.
134. Buschhausen H. und H., *Das Evangeliar Codex 697 der Mechitaristen-Congregation zu Wien; Eine armenische Prachthandschrift der Jahrtausendwende und ihre spätantiken Vorbilder*, Βερολίνο 1981: *Speculum* 58 (1983), 439-440.
135. Maguire H., *Art and Eloquence in Byzantium*, Princeton University Press 1981: *The Catholic Historical Review*, 'Ιανουάριος 1984, 132-133.
136. Gratziou O., *Die dekorierten Handschriften des Schreibers Matthaïos von Myra (1506-1624). Untersuchungen zur griechischen Buchmalerei um 1600*, Άθήνα 1982: *Ελληνικά* 35 (1984), 216-218.
137. Spatharakis I., *Corpus of Dated Greek Manuscripts to the Year 1453*, 2 τόμοι, Leiden 1981: *BZ* 77 (1984), 381-383.
138. Matheson S.A., *Persia. Ein archäologischer Führer*, Στουτγάρδη 1980: *Revue de l'art canadienne/Canadian Art Review* 10 (1984), 213.
139. Walter Chr., *Art and Ritual of the Byzantine Church*, Birmingham 1982: *BZ* 78 (1984), 315-317.
140. Moran N.K., *Singers in Late Byzantine and Slavonic Painting*, Leiden 1986: *Speculum* 65 (1990), 462-464.

141. Nelson R.S., *Theodore Hagiopeitres. A Late Byzantine Scribe and Illuminator*, 2 τόμοι, Βιέννη 1991: *Speculum* 69 (1994), 538-539.
142. Χατζηδάκης Μ., Δρακοπούλου Ε., *Ἑλληνες ζωγράφοι μετά τὴν Ἄλωση (1450-1830)*, τόμος 2, Ἀθήνα (ΚΝΕ/ΕΙΕ) 1997: Ἐφημ. *Ἡ Καθημερινή*, Ἀθήνα 8.11.1998, 41.
143. Maguire H., *The Icons of Their Bodies. Saints and Their Images in Byzantium*, Princeton, N.J. 1996: *BZ* 91 (1998), 544-546.
144. Μαραβᾶ-Χατζηνικολάου Ἀ., Τουφεξῆ-Πάσχου Χρ., *Κατάλογος μικρογραφῶν τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἑλλάδος*, τόμ. Γ': *Ὁμιλίες Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ Μηνολόγια 9ου-12ου αἰώνα*, Ἀθήνα (Ἀκαδημία Ἀθηνῶν) 1997: *Ἑλληνικά* 48 (1998), 385-389.
145. Bentechev I., Hausteijn-Bartsch E. (ἐκδ.), *Ikonen. Restaurierung und naturwissenschaftliche Erforschung. Beiträge des internationalen Kolloquiums in Recklinghausen 1994*, Μόναχο 1997: *BZ* 93 (2000), 185-186.
146. Brubaker L., *Vision and Meaning in Ninth Century. Image as Exegesis in the Homilies of Gregory of Nazianzus*, Cambridge University Press 1999: *JÖB* 52 (2002), 394-397.

Κατάλοιπα (ὑπό ἐκτύπωση - ὑπό ἐπεξεργασία)

147. 'Pindar Press' (ἐκδ.) *Colours, Symbols, Worship* (συναγωγή μελετῶν).
148. *Μονή Σινᾶ. Οἱ εἰκόνες*, τόμος 2: 13ου-15ου αἰ.
149. *Τὰ εἰκονογραφημένα χειρόγραφα τῶν Μετεώρων* (σέ συνεργασία μέ Δημ. Σοφιανό).

ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΙΔΟΛΟΓΙΚΟΣ

Βυζαντινή - μεταβυζαντινή τέχνη

Γενικά: 18, 45, 61, 68, 91, 118, 120, 135, 139, 147.

Αἰσθητική: 100, 108, 122.

Ἀρχιτεκτονική: 19.

Ζωγραφική: Γενικά: 76, 104, 105, 110, 115, 142.

Χειρόγραφα/μικρογραφίες: 1, 4, 7-9, 11, 32-34, 41, 49, 54, 56, 58, 60, 62, 63, 67, 72-75, 81, 82, 88, 92, 95, 97-100, 107, 112, 114, 126-128, 130, 132-134, 136, 137, 144, 146, 149.

Εἰκόνες: 3, 6, 31, 36, 37, 39, 40, 46, 47, 51-53, 58, 64, 77, 80, 84, 116, 119, 124, 145, 148· (χάρτινες/τυπωμένες εἰκόνες): 85, 103.

Ψηφιδωτά: 17, 21.

Τοιχογραφίες: 50.

Ζωγράφοι: 142· (Ματθαῖος Μυρέων) 136· (Θεόδωρος Ἀγιοπετρίτης) 141.

Γλυπτική: 28.

Μικροτεχνία: 2, 5, 23, 42, 43, 59, 89, 123.

Εἰκονογραφία: 1, 4, 6-9, 11-17, 20-23, 31, 32, 34-36, 39, 41, 44, 46-48, 50, 53-57, 59, 60, 62-65, 67, 70-75, 77, 78, 81, 82, 85, 86, 88, 90, 92, 96-101, 107, 109, 110, 112-114, 116, 119, 124, 126-128, 130, 132-137, 139-141, 144, 146, 148, 149.

Μουσειολογία: 91.

Τόποι μνημείων καὶ ἔργων τέχνης:

Ἀμερική: 3, 33· Baltimore 53· Dumbarton Oaks 119· Maryland 53.

Ἀρμενία: 134.

Αὐστρία: Βιέννη 134.

Ἀφρική: Faras 50.

Γερμανία: Μόναχο 68.

Ἑλλάδα: Νότια 131.

Ἅγιον Ὄρος 44, 72, 74, 82, 99, 108, 117.

Βατοπαιδίου Μονή 81.

Ἰβήρων Μονή 11.

Ξενοφώντος Μονή 98.

Πρωτάτο 97, 119.

Ἀθήνα: (Ἐθνική Βιβλιοθήκη) 140· (Μουσεῖο Μπενάκη) 47.

Θεσσαλία 131.

Θεσσαλονίκη 114, 115.

Κρήτη 104, 105.

Μετέωρα 149.

Πάτμος 57.

Ἡνωμένο Βασίλειο: Λονδίνο 122· Ὁξφόρδη 24, 41.

Ἰσλανδία: 124.

Ἰταλία: Βενετία 105· Ρώμη 67, (Βατικανό) 127.

Καναδάς: 36, 39· Montreal 29, 30· Toronto 61, 103.

Μικρά Ἀσία/Τουρκία: Ἀδριανούπολη/Edirne 129· Κωνσταντινούπολη 16, 17, 21, 54, 67, 68, 121, 125, 129, 132· Νίκαια/Iznik 129· Προύσα/Bursa 129.

Παλαιστίνη: 90, 110.

Περσία: 138.

Ρωσία: 104· Μόσχα 68.
 Σινά: 7, 43, 49, 58, 60, 63, 64, 69, 77, 80, 86, 89, 93-95, 100,
 101, 104, 112, 116, 148.
 Ονομαστικόν (νεώτεροι έρευνητές κτλ.):
 Γαλάβαρης Γ.: 10.
 Γκρατζιου, βλ. Gratziou.
 Δρακοπούλου Ε.: 142.
 Μαραβιά-Χατζηνικολάου ΆΑ.: 144.
 Πάσχου, βλ. Τουφεξή-Πάσχου.
 Σοφιανός Δ.: 149.
 Σπαθαράκης, βλ. Spatharakis.
 Τουφεξή-Πάσχου Χρ.: 144.
 Χατζηδάκης Μ.: 87, 106, 111, 142.
 Χατζηνικολάου, βλ. Μαραβιά-Χατζηνικολάου.
 Ainalov D.: 25, 120.
 Bartsch, βλ. Haustein-Bartsch.
 Belting H.: 132.
 Bentshev I.: 145.
 Brubaker L.: 146.
 Buchthal H.: 130, 132.
 Buschhausen Helmut: 134.
 Buschhausen Heide: 134.
 Der Nersessian S.: 126.
 Gratziou O.: 136.
 Hamann-McLean R.: 5.
 Haustein-Bartsch E.: 145.
 Harsey J. E. N.: 121.
 Hild F.: 131.
 Jónsdóttir S.: 124.
 Kitzinger E.: 130.
 Koder J.: 131.
 Kondakov N.: 26.
 Lassis J.: 127.
 Loerke W.: 130.
 MacLagan M.: 125.

Maguire H.: 135.
 Matheson S. A.: 138.
 Mathew G.: 122.
 McLean, βλ. Hamann-McLean.
 Moran N. K.: 140.
 Nelson R. S.: 133, 141.
 Restle M.: 129.
 Riegl A.: 27, 91.
 Rilke R. M.: 51, 52.
 Ross M.: 123.
 Spatharakis I.: 128, 137.
 Walter Chr.: 139.
 Weitzmann K.: 7, 66, 79, 130.

Βυζαντινολογία

Έκκλησία - Λατρεία- Θεολογία: 2, 6, 16, 19, 20, 23, 33,
 42, 43, 59, 62, 65, 73, 74, 85, 90, 103, 107, 109, 131, 135, 137,
 148.
 Πολιτισμός: 114.
 Φιλολογία - Γράμματα: 65, 69, 100, 128, 137· (Χοῦμος Γ.:
 100).
 Νομισματική: 12, 83.
 Σιγίλλογραφία: 14, 16.
 Έρευνα/συνέδρια: 24.

Ίστορία τής τέχνης

Μεσαιωνική δυτική - Νεώτερη τέχνη: 19, 48, 57, 60, 61,
 68, 70, 71, 102, 108.
 Καλλιτέχνες:
 Θεοδοκόπουλος Δομ./Γκρέκο: 70.
 Παπαλουκάς Σπ.: 143.
 Russak A.W.: 37.
 Τραχανατζής Σ.: 40.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Δ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ
Πανεπιστήμιο Κύπρου
Κοίμησις τής Θεοτόκου, 2004